

۱۴ درصد است و سهم ناچیزی دارد. همچنین سهم بخش صنایع مدرن از اشتغال کشور فوق‌العاده پایین است و از مجموع ۱۶ میلیون فرصت شغلی کشور احتمالاً حدود یک میلیون فرصت شغلی را بخش مدرن صنعتی ایجاد نموده است که این مقدار حدود ۶ درصد اشتغال کشور است و البته صنعت قالیبافی خود به تنهایی حدود یک میلیون نفر شاغل دارد.

لازم به ذکر است که در امر تولید با توجه به شرایط خاص کاری و سرمایه‌گذاری به عمل آمده، یکسری مشکلات و سختیهای وجود دارد که همواره در خط تولید فراز و نشیبهای ایجاد می‌کند. از این‌رو یکی از راههای غلبه بر مشکلات مختلف نظیر معضلات اقتصادی و اجتماعی تعاون، همکاری و همفکری سرمایه‌گذاران است چرا که مشکلات بزرگ به واسطه همین همکاری اعضاء در تعاونی‌ها قابل حل می‌باشد.

همانگونه که گفته شد وجود روحیه تعاون و همکاری در بین فعالان اقتصادی (بالاخص بخش صنعت) می‌تواند ابزار خوبی در جهت رشد فعالیتهای اقتصادی باشد. در کشور ایران روحیه تعاون و تعاونگری از قدمت طولانی برخوردار است. به طوری که می‌توان گفت مقوله تعاون از دیرباز در فرهنگ ملی و مذهبی ایران جایگاه ویژه‌ای داشته و دارد و به

هستند مربوط به کارگاههای متوسط صنایع یعنی کارگاههایی است که بین ۷ تا ۵۰ نفر شاغل دارند. همچنین بیش از ۹۰ درصد تعاونیهای صنعتی کشور هم در این دسته قرار می‌گیرند و حدود ۲۱ درصد

بخش صنعت حدود ۱۷ الی ۱۸ درصد تولید ناخالص داخلی را شامل می‌شود اما این میزان به صورت خام بیان‌کننده واقعیات و وضعیت صنایع کشور نیست. در عین حال بخشی از صنایع ایران مانند قالیبافی و... کاملاً سنتی و بسیاری از کارگاههای کوچک که در آن ملحوظ شده نباید به عنوان صنعت منظور شود زیرا سهم صنعت را هم در تولید ناخالص داخلی و هم از دید اشتغالی بسیار کاهش می‌دهد.

حدود ۳۸۰ هزار واحد صنعتی در ایران وجود دارد. ولی بخش بزرگ آن واحسدهای مدرن نیستند. در حالی که این واحدها ارزش افزوده ایجاد می‌کنند و اشتغال ۵۰ نفر به بالا دارند و سهم آنها در تولید ناخالص صنعتی قابل توجه است.

صنایع بزرگ که اشتغال آنها ۵۰ نفر به بالا است، ۶ درصد از تعداد کارگاههای کشور را تشکیل

می‌دهند که کمتر از ۲۸ درصد

تعداد شاغلین و بیش از ۶۰ درصد تولید

صنعتی را پوشش می‌دهند. صنایع کوچک یعنی کارگاههای زیر ۶ نفر که ۹۲ درصد تعداد کارگاههای صنعتی را تشکیل می‌دهند، حدود ۴۲ درصد شاغلین را دارند. این تعاونیها همچنین ۱۸ درصد تولیدات صنعتی را دارا می‌باشند و مابقی که حدود ۷ درصد تعداد کارگاههای صنعتی و ۱۹ درصد تعداد شاغلین را دارا

صنعت

و تعاونیهای صنعتی

ساختارها و چالش‌های پیش‌رو

○ محمد رحمانیان

ارزش تولیدات صنعتی کشور نیز مربوط به این گروه می‌باشد. بنابراین اگر در بررسی‌ها به آمار و ارقام خام با دید عمیق‌تری توجه شود، خواهیم دید که نقش صنایع کارخانه‌ای و مکانیزه در تولید ناخالص داخلی ایران چیزی حدود ۱۳ الی

صنایع کشور را شامل می‌شوند. همچنین طبق آمار موجود با توجه به اشتغال ۲/۵۵۲/۰۰۰ نفر در بخش صنعت، اشتغال بخش تعاون کمی بیش از ۶ درصد خواهد بود.

حدود ۹۰ درصد از واحدهای تعاونی صنعتی در گروه صنایع متوسط یعنی دارای تعداد شاغلین بین ۶ تا ۴۹ نفر می‌باشند. این گروه با دارا بودن ۷ درصد کل صنایع کشور، ۲۱ درصد ارزش تولیدات صنعتی را در اختیار دارند. به همین نسبت می‌توان تخمین زد تعاونیها حدود ۱۶ درصد ارزش تولیدات کل کشور را دارا می‌باشند که در ازای تحمل مشکلات عدیده و با سخت‌کوشی فراوان جهت رونق بخشیدن به اقتصاد ملی ایران و رفع بیکاری به فعالیت می‌پردازند و بیش از ۲/۵ برابر نسبت سهم خود از کل صنایع کشور تولید دارند. همانگونه که گفته شد

تعاونیهای صنعتی کشور با مشکلات عدیده و متنوعی در بخش تولید، بازار فروش، صادرات و... روبرو هستند. از این رو ضرورت دارد که تحت حمایت‌های بیشتری قرار گیرند. البته این حمایت‌ها باید براساس نیازها و مشکلات و در جهت رفع آنها باشد. بزرگترین دشواری‌ها و مشکلاتی که در حال حاضر در صنعت کشور ما وجود دارد وجود شرایط رقابت، شرایط مشابه جهت بدست آوردن بازار فروش است.

به ۶ گروه صنایع نساجی و پوشاک، صنایع سلولزی و چاپ، صنایع شیمیایی، صنایع غذایی، صنایع فلزی، برق الکترونیک و صنایع کانیهای غیرفلزی تقسیم و کارشناسان این اداره برحسب مورد مسائل

و مشکلات گروهها را بررسی و وظایف محوله هر گروه را به تفکیک انجام می‌دهند.

با توجه به وجود حدود ۱۲۰ هزار واحد صنعتی دارای پروانه بهره‌برداری در کشور این تعداد تعاونی حدود ۶ درصد کل

دلیل دارا بودن ارزشهای بی‌بدیل و ممتازی نظیر مردم محوری، مشارکت، همفکری، دموکراسی اقتصادی و... از مقبولیت عمومی برخوردار است. بدین جهت عملکرد آن در بهره‌برداری از خدمات تعاونیها متبلور می‌گردد.

با نگاهی گذرا به فعالیتهای اقتصادی بخش تعاون کشور در می‌یابیم که اقتصاد تعاونی به عنوان یک اصل (سیستم) اقتصادی در بین مردم از موفقیت خوبی برخوردار بوده و فعالیتهای اقتصادی متنوعی نظیر فعالیت در امر تولید محصولات صنعتی، معدنی، کشاورزی و... را زیر پوشش دارد.

با توجه به موارد فوق‌الذکر درخصوص نقش و اهمیت صنایع در رشد اقتصادی ملی و ایجاد اشتغال، تعاونیهای صنعتی کشور نیز همگام با سایر شرکتهای دولتی و خصوصی به امر تولید می‌پردازند. در حال حاضر یعنی تا پایان سال ۱۳۷۹ بالغ بر ۷۲۰۰ شرکت تعاونی صنعتی در کشور به ثبت رسیده‌اند که با حدود ۱۰۶ هزار نفر عضو و ۱۵۴ هزار نفر شاغل حدود ۵۴۳ میلیارد ریال سرمایه ثابتی دارند که امید است در آینده از رشد چشمگیری برخوردار شوند.

اداره امور تعاونیهای صنعتی و صنایع معدنی دفتر امور تعاونیهای تولیدی وزارت تعاون شرکتهای تعاونی صنعتی را

آیا نوسازی با مفهوم موج دوم منظور ماست یا نوسازی با مفهوم موج سوم. یعنی می‌خواهیم کشور را صنعتی کنیم یا اینکه نوسازی را برای فراصنعتی شدن می‌خواهیم.

جامعه فراصنعتی ۱۲۲ مؤلفه دارد که بوسیله آن شناخته می‌شود. لذا وقتی به نوسازی توجه می‌کنیم باید رابطه خود را با این ۱۲۲ مؤلفه موج سوم تعریف و تعیین کنیم. در حالیکه روح قانونگذاری ما نیز موج دومی است. واقعیت این است که بوروکراسی، هزینه‌های غیرضروری را به صنعت ایران تحمیل می‌کند و این هزینه‌های غیرضروری به خاطر قوانین ماست.

هر کشوری از میان ۱۲۸ رشته صنعتی حداکثر در ۲۰ رشته مزیت نسبی دارد. با مطالعه‌ای که انجام شده در ایران حداقل در ۷۰ رشته سرمایه‌گذاری کرده‌ایم اما با عضویت در سازمان تجارت جهانی، تولید در ۵۰ رشته متوقف می‌شود و حداکثر در ۲۰ رشته مثل همه جای دنیا به مزیت‌های نسبی توجه خواهیم کرد و اگر قویترین مدیریت نیز ایجاد شود در بیش از ۲۰ رشته مزیت نسبی نخواهیم داشت. بنابراین فرآیند نوسازی تقدم و تأخر دارد و کوچکترین خطایی در آنها آثار زیانبار اقتصادی دارد.

مشکل دیگر صنعت و به طور کلی اقتصاد ما مربوط به تعدد مراکز دریافت عوارض و مالیات است و مشکل اصلی‌تر عدم توانایی تولیدکنندگان در پرداخت این میزان از عوارض و مالیات می‌باشد که درصد بالایی هم دارد و در برخی از موارد حدود ۷۰ درصد مالیات بر دوش تولیدکننده قرار می‌گیرد که رقم بسیار زیادی است و در کشوری که صنعت آن در حل فروکش کردن و تضعیف شدن باشد گرفتن هر نوع عوارض باعث ضعف بیشتر آن خواهد شد.

باید دانست دوران جزایر صنعتی به

کیفیت است یا قیمت تمام شده بالا و هزینه‌های بالا و عدم قدرت رقابت در بازارهای جهانی؟ در هر صورت راه چاره این است که صنعت خودمان را به صنعت پیشتاز جهان متصل کنیم. زیرا این امر باعث می‌شود صنعت ما ناچار خود را با استانداردهای جهانی تطبیق دهد. این عامل سایر هدفها را نیز به دنبال خود خواهد آورد.

برای انجام این کار ما فرصت زیادی در اختیار نداریم زیرا در اطراف ما همین رویداد در کشورهای همسایه در حال وقوع است. کشورهای مشترک‌المنافع هریک با شرکتهای متعدد پیشتاز جهانی متحد شده‌اند. در ترکیه همین اتفاق می‌افتد و به دلیل سرانه پایین کشور اگر صنعت، محصول خود را نتواند به جاهای دیگر صادر کند مشکل کمبود تقاضا در بازار داخلی هم خواهد داشت و از بین خواهد رفت. اما اینبار نه به دلیل جنگ یا بحران بدهیها بلکه به دلیل ناتوانی تکنولوژیک و مالی، صنعت کشور در طیف وسیعی از رشته‌ها امکان تداوم حیات خویش را از دست خواهد داد.

از دیگر مشکلات بخش صنعت و تعاونیهای صنعتی موضوع نوسازی و بهینه‌سازی صنایع کشور است. نوسازی و بهینه‌سازی صنایع در نگاه اول بکارگیری ماشین‌آلات جدید را به ذهن می‌آورد اما این تمامی ماجرا نیست. زیرا به کارگیری تکنولوژیک نوین و ماشین‌آلات مدرن راهی نخواهد بود که ما را به نوسازی برساند. برای نوسازی صنایع در مرحله نخست باید زیرساختهای صنعتی مناسب ایجاد شود برای دستیابی به چنین شرایط ایده‌آلی، بازنگری زیرساختهای اقتصادی و سیاسی ضرورت دارد. از دیگر ضروریات نوسازی صنایع ما داشتن نگاهی همه سونگر و جهانی است و روند نوسازی صنایع ایران بدون در نظر داشتن سیر تحولات جهانی کارساز نخواهد بود. ولی

این مسأله فوق‌العاده مهم است. زیرا یک واحد تولیدی که مجموعه‌ای از عوامل، شامل ماشین‌آلات و نیروی کار و غیره را در اختیار گرفته، هزینه‌هایی را برای تأمین مواد اولیه تقبل می‌کند و در نهایت این فرآیند به تولید محصولی ختم شده که به بازار عرضه می‌شود. در نتیجه با سودی که از این طریق در بازار حاصل می‌شود صنعت می‌تواند خود را توسعه دهد و مجدداً ظرفیت جدید ایجاد کند.

اگر در نهایت این فرآیند در اصلی‌ترین قسمت آن که فروش محصول به بازار است با مشکل مواجه شود حیات این موجود که صنعت کشور است در معرض تهدید فرار می‌گردد و این اتفاقی است که در مورد بخش قابل توجهی از محصولات صنعتی ما در حال وقوع است.

افزون بر موارد فوق در صنایع نساجی، محصولات بادوام صنعتی و طیف وسیعی از صنایع با مشکل بحران رقابت‌پذیری مواجه هستیم هرچند واردات نیز باید قانونمند باشد و به شکل متناسب و صحیح صورت بگیرد ولی تجربه ثابت کرده که در نهایت این محصول صنعتی است که باید رقابت‌پذیر باشد نه اینکه با ایجاد موانع مصنوعی بخواهیم صنعت کشور را روی پای خود نگاه داریم.

این موضوع باعث شده صنعت ما به دلیل مشکل بازار نتواند تولید بیشتری کند. بنابراین با مشکل مالی مواجه می‌شود. بدین ترتیب وقتی با مشکل مالی مواجه شد نمی‌تواند روی تحقیق و توسعه کار کند و نوآوری و خلاقیت داشته باشد و برای سرمایه‌گذاران خارجی جاذبه ایجاد کند.

بنابراین اصلی‌ترین بحرانی که صنعت ما با آن مواجه است بحران رقابت‌پذیری است که باید آن را برطرف کرد. اینکه چه خط مشی را برای خروج از این بحران می‌توان انتخاب کرد. نخست باید ببینیم مشکل در چیست؟ آیا مشکل صنعت ما

اطلاعات کارگاههای صنعتی کشور

کارکنان غیرتولیدی (درصد)	کارکنان تولیدی (درصد)	ارزش سرمایه گذاری (درصد)	ارزش افزوده (درصد)	ارزش تولیدات (درصد)	تعداد کارکنان (درصد)	تعداد کارگاه (درصد)	طبقات کارکنان (نفر)
۱۰	۴۸	۷/۱	۱۷	۱۸	۴۲	۹۲/۴	۱-۵
۱۹	۱۹/۴	۱۵/۵	۱۷	۲۱	۱۹	۷	۶-۴۹
۷۱	۳۲/۶	۷۷/۴	۶۶	۶۱	۳۹	۰/۶	۵۰ نفر و بیشتر
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	مجموع

* کارشناس دفتر تعاونی‌های تولیدی وزارت تعاون

حدود ۹۰ درصد از واحدهای تعاونی صنعتی در گروه صنایع متوسط یعنی دارای تعداد شاغلین بین ۶ تا ۴۹ نفر می‌باشند. این گروه با دارا بودن ۷ درصد کل صنایع کشور، ۲۱ درصد ارزش تولیدات صنعتی را در اختیار دارند. به همین نسبت می‌توان تخمین زد تعاونیها حدود ۱۶ درصد ارزش تولیدات کل کشور را دارا می‌باشند.

پایان رسیده است. دیگر هیچ کشوری در میان دیوارهای بلندترمه و ممنوعیت‌ها احساس ثبات و امنیت نخواهد کرد. از اینرو استراتژی‌های جایگزینی صادرات و تجربه ناموفق خودکفایی صنعتی به گذشته‌های دور تعلق دارد. آهنگ شتابان توسعه صنعتی در جهان ضرورت نوسازی صنایع ایران را آشکار ساخته است. تاکنون فرصت‌های زیادی را از دست داده‌ایم قطار توسعه صنعتی جهان چشم به راه هیچ کشوری نخواهد بود. آنهایی که بر مواضع خود پافشاری کنند از آینده جا خواهند ماند. باید به پیشواز آینده رفت و با آن همگام و همراه شد. تنها در این صورت صنایع کشور ما در سالهای پیش‌رو امکان بقا خواهند داشت. نگاههای بومی باید جهانی شود. در چنین شرایطی ما به خوبی خواهیم پذیرفت که برخی صنایع موجود کشور در آینده امکان بقا نخواهند داشت و آگاه می‌شویم که تلاش کنونی برای نگهداری آنها چه اندازه بی‌حاصل و غیرمنطقی است.

عدم همکاری مناسب بانکهای کشور با تعاونیها و از جمله تعاونیهای صنعتی در ارتباط با اعطای تسهیلات و درخواست وثیقه‌های سنگین و خارج از طرح که

شناساندن فرهنگ تعاون و فعالیت در قالب سیستم اقتصاد تعاونی با ارائه طرحهای جامع تحقیقاتی و تبلیغاتی زمینه را مهیا کند و به علاوه همکاری وزارتخانه‌های صنایع و معدن و تعاون جهت بررسی تنگناها و مشکلات موجود در مسیر تولید، بازار فروش و صادرات و ارائه راه‌حلهای مناسب و آسان جهت رونق بخشیدن به این بخش و تسهیل و هموار کردن زمینه برای فعالیت‌های صنعتی با تحقیقات جامع و گسترده در جهت ارتقاء رشد و اقتصاد تعاونیها با حمایت و هدایت آنها باید کارهای ارزنده‌ای صورت گیرد.

در پایان امیدواریم وزارت تعاون به عنوان یک تکیه‌گاه حمایتی برای تعاونیهای کشور همواره بیش از پیش در جهت پیشبرد اهداف ارزشمند خود که همانا تلاش در جهت ایجاد بستر مناسب برای فعالیت‌های اقتصادی، گسترش عدالت، مردم‌سالاری، ایجاد اشتغال و مشارکت مردمی در بخش اقتصاد و تهیه ابزار کار و... می‌باشد. تلاش بیشتری نموده و در آینده نزدیک شاهد رشد چشمگیر و همه جانبه در سراسر مهین عزیزمان باشیم. به امید آنکه سیستم اقتصاد تعاونی در کشور به عنوان یک سیستم اقتصادی برتر در بخش صنعت، کشاورزی، معدن و... مورد پذیرش همه مردم خوب کشورمان قرار گیرد.

برای اکثر تعاونیها تهیه آن مقدور نبوده از دیگر مشکلات بخش صنعت می‌باشد و این خود موجب عدم یا کاهش رقابت سرمایه‌گذاری، در این بخش می‌گردد. در حالی که با توجه به بخشنامه‌های صادره به بانکها در این خصوص این مشکل همچنان وجود داشته و دارد.

از دیگر مشکلات این بخش نبود بحث تحقیقات منسجم و قوی علمی و کاربردی و بانکهای اطلاعاتی جامع و کامل صنعتی و ضعف دانش فنی و مدیریتی بین اعضاء است که این موارد نیز باعث بروز مشکلات و در نهایت اختلال در کار تعاونیها می‌گردد.

در نتیجه در جهت رشد و شکوفایی هرچه بیشتر این بخش در قالب تعاونیها به عنوان یک سیستم فعال اقتصادی می‌توان با ایجاد بسترهای مناسب و رقابتی و ارائه حمایت‌های ویژه زمینه را مهیا کرد. در حال حاضر با توجه به خیل عظیم بیکاران و وجود فارغ‌التحصیلان دانش‌آموخته جویای کار در کشور، تشکیل و فعال کردن تعاونیهای صنعتی با حمایت‌های دولت و متخصصان این بخش جهت ایجاد شرکت‌های تعاونی و رفع بیکاری (ایجاد اشتغال) بیشتر احساس می‌گردد.

لذا بخش تعاون می‌تواند در زمینه فعالیت‌های صنعتی و ایجاد اشتغال برای متخصصان این بخش و کاهش نرخ بیکاری گامهای ارزنده‌ای بردارد. همچنین جهت